

BẢO VỆ DỮ LIỆU CÁ NHÂN: “QUYỀN ĐƯỢC LÃNG QUÊN” THEO QUY ĐỊNH CỦA LIÊN MINH CHÂU ÂU VÀ MỘT SỐ KIẾN NGHỊ CHO VIỆT NAM¹

PHAN THẢO ĐAN* - ĐOÀN ĐỨC THẮNG**

Tóm tắt: Liên minh châu Âu là khu vực tiên phong trên thế giới trong việc ban hành pháp luật liên quan đến “quyền được lãng quên” (Right to be Forgotten) trong các đạo luật bảo vệ dữ liệu cá nhân (Data Protection Law). Chính vì vậy, Quy định chung về bảo vệ dữ liệu của Liên minh châu Âu cho đến nay là đạo luật rõ ràng và cụ thể nhất về “quyền được lãng quên”. Tại Việt Nam, Nghị định số 13/2023/NĐ-CP về bảo vệ dữ liệu cá nhân chính thức có hiệu lực từ ngày 01/7/2023 cho thấy Việt Nam đang ngày càng tiệm cận với quy định bảo vệ dữ liệu cá nhân nói chung và “quyền được lãng quên” nói riêng trên bản đồ pháp luật thế giới. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều bất cập liên quan đến vấn đề này chưa được giải quyết triệt để. Vì vậy, trong tương lai, các nhà làm luật cần xây dựng khung pháp lý về “quyền được lãng quên”, đặc biệt trong thời đại kỷ nguyên số để hoàn thiện hệ thống pháp luật nước nhà. Khi đó, việc tham khảo quy định quốc tế, đặc biệt là Liên minh châu Âu là rất cần thiết.

Từ khoá: Quyền được lãng quên, dữ liệu cá nhân, không gian mạng

Ngày nhận bài: 04/5/2023; Biên tập xong: 21/5/2023; Duyệt đăng: 23/8/2023

PERSONAL DATA PROTECTION: “RIGHT TO BE FORGOTTEN” AS REGULATIONS OF EU AND RECOMMENDATIONS FOR VIETNAM

Abstract: The European Union (EU) is a pioneering region to enacting the “Right to be Forgotten” in data protection laws. The EU’s General Data Protection Regulation is currently the most clarified and specific law on this right. Meanwhile in Vietnam, Decree No. 13/2023/NĐ-CP on Personal Data Protection officially came into force from July 1, 2023, indicating that we are actively taking initiatives in the regulations on personal data protection and the “Right to be Forgotten” specifically on the global legal map. However, there are still many unresolved issues on this matter that lawmakers need to regulates legal framework for the “Right to be Forgotten” on this digital era. Regulations of EU on this right can be used as a good reference.

Keywords: Right to be Forgotten, Personal data, cyberspace

Received: May 4th, 2023; **Editing completed:** May 21st, 2023; **Accepted for publication:** Aug 23th, 2023

1. “Quyền được lãng quên” theo quy định của Liên minh châu Âu

Liên minh châu Âu tiếp cận về “quyền được lãng quên” dựa trên nền tảng quyền bảo vệ dữ liệu cá nhân, được coi là một phần của quyền riêng tư. Một cách dễ hiểu, mọi người đều có quyền được tôn trọng đời sống riêng tư và quyền mở rộng bao gồm cả những thông tin về cá nhân. Do đó, các quy định của pháp luật EU về bảo vệ dữ liệu nhằm hướng đến bảo mật

thông tin cá nhân, đặc biệt những thông tin có khả năng gây tổn hại đến đời sống riêng tư của cá nhân.

** Email: danpt.tmk1a@tks.edu.vn*

*** Email: doanducthang1511@gmail.com*

Sinh viên Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

¹ Bài viết này là một phần trong đề tài nghiên cứu khoa học sinh viên năm học 2022-2023 “Xây dựng khung pháp lý về “quyền được lãng quên” trong thời đại kỷ nguyên số. Kinh nghiệm của một số quốc gia trên thế giới và bài học cho Việt Nam” của nhóm sinh viên Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội:

Các nguyên tắc cơ bản của luật pháp châu Âu về bảo vệ dữ liệu cá nhân thể hiện tính minh bạch, công bằng, hơn thế phần lớn đã trở thành cơ sở để thực hiện “quyền được lãng quên”. Đồng thời, nó không chỉ đơn giản xuất phát từ các nguyên tắc hiện có tạo thành cơ sở bảo vệ dữ liệu ở châu Âu mà mang những ý nghĩa mới. Theo góc độ pháp luật, “quyền được lãng quên” có liên quan chặt chẽ đến cả quyền riêng tư và bảo vệ dữ liệu nhưng không được chứa đựng đầy đủ một trong hai quyền đó. “Quyền được lãng quên” có vai trò xóa hoặc chặn quyền truy cập vào thông tin đã được biết đến công khai trong một thời gian. Quyền này áp dụng cho dữ liệu đúng nhưng lại can thiệp vào cuộc sống của một người hoặc phá hủy danh tiếng xã hội hoặc có thể có tác động tiêu cực đến họ. Nội dung bị xóa khỏi công cụ tìm kiếm có thể là bất hợp pháp hoặc không bất hợp pháp và dữ liệu có thể được thu thập và xử lý một cách hợp pháp.

Việc ban hành và áp dụng pháp luật về bảo vệ dữ liệu ở châu Âu bắt đầu vào những năm 1970 nhằm kiểm soát việc xử lý thông tin cá nhân của các cơ quan công quyền và các công ty lớn². Trong khối EU, lần đầu tiên vào năm 1981, Công ước 108³ đã được thông qua liên quan đến bảo vệ

cá nhân trong việc xử lý tự động dữ liệu cá nhân. Hệ thống các chuẩn mực pháp lý về bảo vệ dữ liệu của EU ngày nay bao gồm: Công ước 108 của Hội đồng EU, hệ thống các nguồn pháp luật khác của EU - bao gồm Quy định bảo vệ dữ liệu chung 2016/67 (được thông qua ngày 27/4/2016, có hiệu lực từ 25/5/2018) (General Data Protection Regulation - GDPR), Năm 1995, EU đã thông qua Chỉ thị bảo vệ dữ liệu 1995⁴ (sau đây gọi là Chỉ thị 95/46/EC) quy định về việc bảo vệ cá nhân liên quan đến việc xử lý dữ liệu cá nhân và di chuyển tự do dữ liệu. Chỉ thị 95/46/EC đã hình thành nên cơ sở pháp lý nhằm đảm bảo việc chuyển dữ liệu cá nhân an toàn và tự do qua biên giới của các quốc gia thành viên EU⁵, các Chỉ thị bảo vệ dữ liệu cho cơ quan cảnh sát và cơ quan tư pháp hình sự, cũng như các án lệ liên quan của Tòa án Nhân quyền châu Âu (ECHR) và Tòa án Công lý Liên minh châu Âu (CJEU)⁶.

Thuật ngữ “quyền được lãng quên” xuất hiện trong tiêu đề của Điều 17 GDPR có tên là quyền xóa dữ liệu (le droit à l'effacement). Kể từ khi GDPR có hiệu lực, “quyền được lãng quên” phần nào đã được củng cố bằng việc thiết lập quyền xóa bỏ dữ liệu. Có thể thấy, “quyền được lãng quên” trên không gian mạng được hiểu đơn giản là một quyền xóa dữ liệu, người thực hiện “quyền được lãng quên” của mình có thể yêu cầu xóa dữ liệu cá nhân, miễn là không còn bất kỳ lý do chính đáng nào để giữ nó. Ngoài ra, để

Phan Thảo Đan, Đoàn Đức Thắng, Đặng Hồng Hạnh, Sâm Minh Chiến, Phạm Quang Linh do TS. Đàm Thị Diễm Hạnh, ThS. Lê Thị Kim Oanh hướng dẫn.

² Bạch Thị Nhã Nam (2021), *Quyền được lãng quên từ thực tiễn phán quyết trong phạm vi Liên minh châu Âu*, <https://lsvn.vn/quyen-duoc-lang-quen-tu-thuc-tien-phan-quyet-trong-pham-vi-lien-minh-chau-au1615432136.html>, Tạp chí Luật sư Việt Nam, truy cập ngày 20/5/2023.

³ Công ước số về bảo vệ cá nhân đối với việc xử lý tự động dữ liệu cá nhân được mở cho các thành viên ký kết, tham gia vào 28/01/1981.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=celex%3A31995L0046>

⁵ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2021), *“Quyền được lãng quên và vấn đề bảo vệ dữ liệu cá nhân”*, <https://tapchitoaan.vn/quyen-duoc-lang-quen-va-van-de-bao-ve-du-lieu-ca-nhan>, Tạp chí điện tử Tòa án nhân dân, ngày truy cập 20/05/2023.

⁶ Bạch Thị Nhã Nam (2021), tldd.

tăng cường việc bảo vệ quyền riêng tư của cá nhân, quy định này còn bắt buộc người kiểm soát công cụ tìm kiếm phải thiết lập một hệ thống dễ hiểu cho phép các chủ thể dữ liệu thực hiện “quyền được lãng quên” một cách hoàn toàn tự do nhưng điều này không đồng nghĩa rằng không có sự giám sát và quản lý. Đồng thời, văn bản trên cũng đã mở rộng đáng kể phạm vi bảo vệ người dùng Internet. Nó cũng quy định cụ thể hơn về điều kiện trường hợp nào thì người kiểm soát có nghĩa vụ xóa một số dữ liệu cá nhân nhất định cũng như các giới hạn của quyền này tại Điều 17 GDPR. Cụ thể, quyền xóa dữ liệu chỉ được áp dụng khi thuộc 01 trong 06 căn cứ quy định tại khoản 1 Điều này, bao gồm: Dữ liệu cá nhân không còn được sử dụng với mục đích ban đầu, chủ thể dữ liệu yêu cầu xóa dữ liệu, phản đối hoặc dữ liệu bị xử lý bất hợp pháp, hoặc vì tuân thủ nghĩa vụ pháp lý theo luật EU hay luật của quốc gia thành viên, hoặc đã được thu thập có mối liên quan đến việc cung cấp thông tin về các dịch vụ xã hội. Tuy nhiên, “quyền được lãng quên” không mang tính tuyệt đối, do đó EU liệt kê ra các trường hợp không được phép áp dụng quyền xóa dữ liệu tại khoản 3 Điều 17 gồm: Dữ liệu cá nhân được thu thập để phục vụ cho mục đích công như y tế, thống kê, tự do ngôn luận, nghiên cứu lịch sử hay làm bằng chứng trước tòa. Theo đó, “quyền được lãng quên” cho phép một cá nhân yêu cầu xóa một số thông tin trực tuyến có liên quan đến họ.

Theo nội dung của GDPR, “quyền được lãng quên” được nêu một cách cụ thể bao gồm hai phần chính: Quyền xóa dữ liệu (*right to erasure*); Quyền hủy niêm yết/quyền hủy tham chiếu (*right to*

de-list/right to de-refer)⁷.

Quyền xóa dữ liệu (*right to erasure*) trên không gian mạng đã được nêu trong Chỉ thị 95/46/EC. Trên thực tiễn, quyền xóa dữ liệu đối với mọi nền tảng lưu trữ được áp dụng tương đối lâu đời, kể từ phán quyết đầu tiên của ECHR năm 1985 dựa trên cơ sở pháp lý là bảo vệ quyền riêng tư và bảo vệ dữ liệu cá nhân được nêu ra trong Hiến chương châu Âu về các quyền cơ bản hay Công ước châu Âu về nhân quyền. Quyền xóa dữ liệu trong Chỉ thị 95/46/EC vẫn được giữ lại trong GDPR tại điều khoản “quyền được lãng quên”. Việc chủ thể dữ liệu có quyền xóa dữ liệu của riêng họ đảm bảo áp dụng các nguyên tắc bảo vệ dữ liệu một cách hiệu quả, đáng chú ý là nguyên tắc giảm thiểu dữ liệu, việc xử lý dữ liệu chỉ được áp dụng với các dữ liệu mang tính chất “đầy đủ, tương thích và không vượt quá mục đích mà dữ liệu được thu thập và/hoặc xử lý nữa”⁸.

Quyền hủy niêm yết (*right to de-list/right to de-refer*) cho phép người dùng yêu cầu công cụ tìm kiếm xóa địa chỉ Web (đường dẫn) về một cá nhân hoặc có chứa đựng thông tin cá nhân khỏi các kết quả hiển thị khi tìm kiếm được thực hiện bằng cách sử dụng tên của họ. Quyền này được bắt nguồn nguồn từ vụ án Google Tây Ban Nha 2014⁹, quyền hủy niêm yết đảm bảo

⁷ Case C-131/12: Judgment of the Court (Grand Chamber), Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>, EUR-Lex, ngày truy cập 01/3/2023.

⁸ Xem thêm Công ước hiện đại 108, Điều.5 (4) (c); Quy định bảo vệ dữ liệu chung, Điều 5 (1) (c).

⁹ Case C-131/12: Judgment of the Court (Grand Chamber), Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario

cho người dùng Internet có thể yêu cầu bất cứ nhà cung cấp công cụ tìm kiếm nào xóa liên kết đến dữ liệu liên quan đến họ¹⁰. Tuy nhiên, không phải khi nào quyền hủy niêm yết cũng được áp dụng, mà trong các trường hợp khác nhau, bên kiểm soát hay xử lý dữ liệu nhận được yêu cầu cần phải xem xét lợi ích của chính cá nhân – yêu cầu thực hiện quyền hủy niêm yết có lớn hơn lợi ích của cộng đồng trong việc tiếp cận thông tin hay không? Ví dụ, trong khu vực EU, theo hướng dẫn của EU¹¹, những yếu tố để cân nhắc lợi ích của cộng đồng và lợi ích của cá nhân khi thực hiện hủy niêm yết thông tin hay không bởi bên kiểm soát, xử lý dữ liệu bao gồm: Cá nhân đó không phải là một nhân vật của công chúng (chính trị gia, nhân vật giải trí...); Các thông tin được ghi nhận không liên quan đến đời sống hay hoạt động nghề nghiệp của cá nhân yêu cầu, mà chỉ mang tính riêng tư, cá nhân; Thông tin đã được tòa có thẩm quyền xác định là phát ngôn thù hận, phỉ báng, bôi nhọ đối với cá nhân yêu cầu; Thông tin được trình bày như là thông tin chuẩn xác nhưng thật ra không đúng sự thật...¹²

Cụ thể, “quyền được lãng quên” ở Liên minh châu Âu sẽ được thể hiện ở một số vấn đề như sau:

Costeja González, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>, EUR-Lex, ngày truy cập 01/3/2023.

¹⁰ Bạch Thị Nhã Nam (2021), tldđ.

¹¹ Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR, https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_201905_rtbsearchengines_afterpublicconsultation_en.pdf, truy cập ngày 20/5/2023.

¹² Bạch Thị Nhã Nam, *Xin hãy nhớ “quyền được lãng quên”*, <https://lsvn.vn/xin-hay-nho-quyen-duoc-lang-quen1625096919.html>, Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam, truy cập ngày 20/5/2023.

Về cấp độ bảo vệ theo phân loại dữ liệu cá nhân: Ở Pháp, Hội đồng Nhà nước cũng quy định những loại dữ liệu cá nhân được xác định liên quan đến quyền này gồm: Dữ liệu nhạy cảm, dữ liệu tội phạm và dữ liệu liên quan đến sự riêng tư mà không nhạy cảm. Hai loại dữ liệu đầu tiên được hưởng sự bảo vệ cao nhất, do vậy yêu cầu hủy niêm yết chỉ có thể bị từ chối hợp pháp nếu quyền truy cập vào dữ liệu nhạy cảm hoặc tội phạm từ việc tìm kiếm tên của người yêu cầu là thực sự cần thiết đối với thông tin công khai. Đối với loại dữ liệu cuối, lợi ích công cộng là cơ sở để biện minh cho việc từ chối. Điều này có nghĩa là quyền tự do thông tin được ưu tiên hơn quyền tôn trọng đời sống riêng tư trong trường hợp này. Hay nói cách khác, quyền tự do thông tin được ưu tiên hơn quyền tôn trọng đời sống riêng tư. Cuối cùng, Hội đồng Nhà nước chỉ định 03 yếu tố khác cũng được tính đến bao gồm:

Thứ nhất, đặc điểm của dữ liệu cá nhân được yêu cầu xóa như bản chất, nội dung, tính khách quan, độ chính xác, nguồn gốc, điều kiện của việc đăng tải cũng như hậu quả của việc nó được tham khảo đối với người có liên quan¹³.

Thứ hai, vai trò xã hội của người yêu cầu xóa dữ liệu: danh tiếng, vai trò của người này trong đời sống công cộng..., từ đó có thể xác định được mối quan tâm của cộng đồng trong việc tiếp cận thông tin thông qua việc tìm kiếm tên của người đó¹⁴.

Thứ ba, các điều kiện tiếp cận thông tin được công khai: Nếu việc truy cập thông

¹³ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2021), tldđ.

¹⁴ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2021), tldđ.

tin đó dễ dàng từ việc tìm kiếm bằng các từ khóa không bao gồm tên của đương sự, quyền tự do thông tin sẽ ít bị ảnh hưởng. Hơn nữa, nếu bản thân đương sự đã tiết lộ những thông tin đang được yêu cầu xóa bỏ thì sự xâm phạm quyền riêng tư mà người này cáo buộc sẽ ít có cơ sở hơn¹⁵.

Về lưu trữ, xóa, hủy dữ liệu cá nhân:

Theo khoản 3 Điều 17 GDPR, người kiểm soát công cụ tìm kiếm không có nghĩa vụ thực hiện việc xóa dữ liệu một cách có hệ thống. Cụ thể, việc xóa dữ liệu sẽ bị hạn chế trong phạm vi mà việc xử lý này là cần thiết thực hiện quyền tự do ngôn luận; tuân thủ một nghĩa vụ pháp lý; thực hiện nhiệm vụ vì lợi ích công cộng; trong lĩnh vực sức khỏe cộng đồng; cho mục đích lưu trữ vì lợi ích xã hội, nghiên cứu khoa học hoặc lịch sử hoặc mục đích thống kê... Quy định này nhằm đảm bảo yêu cầu về sự cân bằng giữa một mặt các quyền cơ bản được tôn trọng đối với cuộc sống riêng tư và bảo vệ dữ liệu cá nhân, được lưu giữ trong Điều 7 và 8 của Hiến chương về các quyền cơ bản của EU¹⁶, và mặt khác quyền cơ bản về tự do thông tin, được quy định tại Điều 11 của Hiến chương¹⁷. Liên quan đến việc bảo vệ quyền riêng tư và cuối cùng là xóa dữ liệu đó, tòa án không chỉ đề cập rằng bản thân Chỉ thị bảo vệ dữ liệu năm 1995 được thiết lập trên cơ sở để đảm bảo tiêu chuẩn cao về quyền riêng tư mà toàn bộ điểm tham chiếu quy phạm cho Chỉ thị này phải được chỉ đạo và giải thích từ Hiến chương về các quyền cơ bản của EU.

Quyền của chủ thể dữ liệu đối với

“quyền được lãng quên” ở EU thể hiện một cách chi tiết. Ngoài việc chỉ ra quyền của chủ thể dữ liệu cá nhân, Điều 17 GDPR cũng đã nêu các trường hợp bị giới hạn của “quyền được lãng quên”. Theo đó, quyền này có thể bị giới hạn nhằm thực hiện quyền tự do ngôn luận và thông tin; để tuân thủ nghĩa vụ pháp lý yêu cầu xử lý theo luật của Liên minh hoặc quốc gia thành viên mà người kiểm soát phải tuân theo hoặc để thực hiện nhiệm vụ vì lợi ích công cộng hoặc thực hiện quyền hạn chính thức được giao cho người kiểm soát; vì lý do lợi ích cộng đồng trong lĩnh vực sức khỏe cộng đồng; cho mục đích lưu trữ vì lợi ích công cộng, mục đích nghiên cứu khoa học hoặc lịch sử hoặc mục đích thống kê. Cách thức hạn chế này tương tự với cách thức hạn chế các quyền con người được quy định trong hai Công ước quốc tế về các quyền dân sự, chính trị và Công ước quốc tế về các quyền kinh tế, xã hội và văn hoá năm 1966¹⁸. Điều này có ý nghĩa quan trọng trong việc đưa quy định áp dụng vào thực tiễn; một cá nhân có quyền xóa dữ liệu cá nhân của họ. Tuy nhiên, quyền của một tổ chức trong việc xử lý dữ liệu của một cá nhân nào đó có thể lẫn lộn “quyền được lãng quên” của họ cũng đã được quy định rõ. Mặt khác, theo quy định trên, một tổ chức có thể từ chối yêu cầu xóa dữ liệu của cá nhân nếu tổ chức có thể chứng minh yêu cầu đó là vô căn cứ hoặc quá đáng. Qua đó, có thể thấy rằng còn khá nhiều vấn đề đang diễn ra và mỗi yêu cầu cần có những phương thức đánh giá và cách giải quyết riêng

¹⁵ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2021), tldd.

¹⁶ CJEU, ngày 06/12/2019, C-136/17

¹⁷ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2021), tldd.

¹⁸ Trần Thị Hồng Hạnh (2022), “Quyền được lãng quên” trong toàn cầu hoá 4.0, <https://sti.vista.gov.vn/tw/Lists/TaiLieuKHCN/Attachments/344518/CVv520S22022097.pdf>, Pháp luật về quyền con người số 2 (23) - 2022, truy cập ngày 20/5/2023.

phù hợp. Tuy nhiên, đây còn là gánh nặng kỹ thuật trong việc theo dõi tất cả nơi lưu trữ hoặc xử lý dữ liệu của một cá nhân, qua đó hiểu hơn quyền riêng tư mới của GDPR đã ảnh hưởng đáng kể đối với các tổ chức nói chung.

Về thủ tục giải quyết yêu cầu huỷ, xoá dữ liệu cá nhân: Theo quy định của EU, cụ thể là GDPR, quy trình để khẳng định quyền được lãng quên có thể được thực hiện từ bất kỳ quốc gia thành viên nào của EU. Do đó tại Pháp, người muốn khẳng định quyền được lãng quên của mình trước tiên phải liên hệ với công cụ tìm kiếm bằng cách sử dụng biểu mẫu được cung cấp cho mục đích này. Người kiểm soát dữ liệu có thời hạn một tháng để trả lời yêu cầu về việc xoá dữ liệu. Bằng cách từ chối hoặc không phản hồi của chủ thể kiểm soát dữ liệu, người yêu cầu có thể gửi khiếu nại trực tiếp đến Ủy ban quốc gia về tin học và tự do của Pháp (CNIL). Nếu CNIL từ chối hoặc không phản hồi, thì người yêu cầu có thể thực hiện hành động pháp lý¹⁹.

2. Kinh nghiệm cho pháp luật Việt Nam dưới góc độ so sánh

Thực tế pháp luật Việt Nam hiện hành cũng đã đề cập đến những vấn đề cơ bản về “quyền được lãng quên”, thể hiện tư tưởng cấp tiến của các nhà lập pháp Việt Nam, phù hợp với xu hướng chung của thế giới như: Điều 21 Hiến pháp năm 2013; khoản 4 Điều 3, Điều 10, Điều 11 và các điều tiếp theo có liên quan của Bộ luật Dân sự năm 2015; Điều 16, Điều 17,

Điều 18 Luật An toàn thông tin mạng năm 2016; Điều 7 Luật Tiếp cận thông tin năm 2016; Điều 21, Điều 22, Điều 23 Luật Công nghệ thông tin năm 2006 và mới đây nhất là Nghị định số 13/2023/NĐ-CP về Bảo vệ dữ liệu cá nhân (sau đây gọi là Nghị định số 13). Tinh thần của “quyền được lãng quên” được quy định trong Nghị định này thuần túy là quyền xoá dữ liệu, cụ thể tại khoản 5 Điều 9 quy định: “*Chủ thể dữ liệu được xoá hoặc yêu cầu xoá dữ liệu cá nhân của mình, trừ trường hợp luật có quy định khác*”. Tuy nhiên, theo nhóm tác giả, việc diễn giải các điều khoản còn gặp nhiều khó khăn, chưa thể hiện một cách rõ ràng, đặc biệt là “quyền được lãng quên” trên không gian mạng.

Về việc cấp độ bảo vệ theo phân loại dữ liệu cá nhân: Khoản 3, 4 Điều 2 Nghị định số 13 đã thiết lập sự phân biệt rõ ràng giữa dữ liệu cá nhân nhạy cảm và dữ liệu cá nhân không nhạy cảm kết hợp với các dữ liệu khác để có thể xác định một cá nhân cụ thể. GDPR và pháp luật Việt Nam đều thiết lập các danh mục dữ liệu nhạy cảm vì dữ liệu nhạy cảm của cá nhân cần được bảo vệ nhiều hơn so với dữ liệu không nhạy cảm. Đây là sự học hỏi phù hợp với thực tiễn tại Việt Nam của các nhà lập pháp, có ý nghĩa quan trọng trong việc đảm bảo sự cân bằng giữa quyền riêng tư của cá nhân với quyền thông tin của công chúng. Tuy nhiên, theo nhóm tác giả, Nghị định số 13 cần học hỏi thêm Điều 6, 9 GDPR về việc: Trong trường hợp không có sự đồng ý của chủ thể dữ liệu, các dữ liệu nhạy cảm chỉ có thể được xử lý khi có các căn cứ hợp pháp theo luật định²⁰. Mặt khác, tại

¹⁹ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2023), “Quy định một số quốc gia về quyền được lãng quên trên không gian mạng và kinh nghiệm cho Việt Nam”, Kỷ yếu Hội thảo *Pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân trong kỷ nguyên số: Những vấn đề lý luận và thực tiễn ở Việt Nam hiện nay*, Khoa Luật – Trường Đại học Mở Hà Nội.

²⁰ Bạch Thị Nhã Nam (2022), *Hoàn thiện pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân*, <http://lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=211048>, Tạp chí Nghiên cứu

Pháp, Hội đồng Nhà nước cũng quy định những loại dữ liệu cá nhân được xác định liên quan đến quyền này gồm: Dữ liệu nhạy cảm, dữ liệu tội phạm và dữ liệu liên quan đến sự riêng tư mà không nhạy cảm. Hai loại dữ liệu đầu tiên được hưởng sự bảo vệ cao nhất. Do vậy, yêu cầu hủy niêm yết chỉ có thể bị từ chối hợp pháp nếu quyền truy cập vào dữ liệu nhạy cảm hoặc tội phạm từ việc tìm kiếm tên của người yêu cầu là thực sự cần thiết đối với thông tin công khai. Đối với loại dữ liệu cuối, lợi ích công cộng là cơ sở để biện minh cho việc từ chối. Điều này có nghĩa là quyền tự do thông tin được ưu tiên hơn quyền tôn trọng đời sống riêng tư trong trường hợp này²¹.

Nhận thấy rằng, việc lưu trữ, xóa, hủy dữ liệu cá nhân phụ thuộc vào việc phân loại dữ liệu cá nhân. Tuy nhiên, quy định về việc lưu trữ, xóa, hủy dữ liệu cá nhân chưa có sự phân biệt giữa hai loại dữ liệu này. Do đó, cần nghiên cứu bổ sung thêm về vấn đề này.

Về việc lưu trữ, xóa, hủy dữ liệu cá nhân: Điều 16 Nghị định số 13 tương tự Điều 17 GDPR trong pháp luật EU. Về cơ bản, quy định này đều dựa trên hai trường hợp: *Một là*, chủ thể thông tin yêu cầu xóa dữ liệu dựa trên quyền kiểm soát thông tin cá nhân; *Hai là*, nguyên tắc “giới hạn mục đích” trong việc thu thập và xử lý dữ liệu. Tuy nhiên, cần đặt ra câu hỏi việc đánh giá sự “không cần thiết” đó như thế nào là do cơ quan bảo vệ dữ liệu hay tòa án quyết định. Đồng thời, cần thể hiện rõ quan điểm đây không phải là một quyền tuyệt đối nhằm đảm bảo sự cân

bằng với các quyền cơ bản khác của con người. Vì vậy, cần đưa ra các nguyên tắc để tránh mâu thuẫn giữa “quyền được lãng quên” với quyền được tiếp cận thông tin là: “Quyền được lãng quên” phải nhường ưu tiên cho các yêu cầu của quyền được tiếp cận thông tin khi các sự kiện được tiết lộ thể hiện mối quan tâm thời sự để tiết lộ. Do đó, sự quan tâm được liên kết với tính đáng tin cậy của sự kiện. Ngay khi thời gian trôi qua và nó không còn là câu hỏi về tin tức hay sự kiện hiện tại, nghĩa là, ngay khi nhu cầu tin tức không còn biện minh cho việc tiết lộ lại thông tin, “quyền được lãng quên” sẽ ưu tiên hơn so với quyền được tiếp cận thông tin.

Về thủ tục giải quyết yêu cầu hủy, xóa dữ liệu cá nhân: GDPR quy định quy trình để khẳng định “quyền được lãng quên” có thể được thực hiện từ bất kỳ quốc gia thành viên nào của EU. Tại Việt Nam, Nghị định số 13 đã yêu cầu các tổ chức cung cấp thông báo tuân thủ cho các cá nhân trước khi xử lý dữ liệu cá nhân của họ. Thông báo về quyền riêng tư sẽ cần bao gồm loại, mục đích và phương pháp xử lý; danh tính của bên xử lý dữ liệu cá nhân hoặc bên thứ ba có liên quan; rủi ro trong quá trình xử lý, thời gian xử lý, đồng thời quy định rõ mọi yêu cầu hạn chế hoặc phản đối xử lý dữ liệu được thực hiện trong 72 giờ sau khi có yêu cầu của chủ thể dữ liệu. Tuy nhiên, nhóm tác giả đề xuất cần có các quy định về quy trình giải quyết yêu cầu rõ ràng hơn. Ví dụ, sau khi bên xử lý dữ liệu cá nhân xem xét yêu cầu, ví dụ nếu chủ thể dữ liệu không đồng ý với kết quả trả lời của bên xử lý dữ liệu hoặc không nhận được phản hồi trong thời hạn quy định thì chủ thể dữ liệu có thể gửi yêu cầu đến

Lập pháp số 05 (453), tháng 03/2022, truy cập ngày 17/5/2023.

²¹ Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2023), tldd.

các bên có trách nhiệm hoặc khởi kiện ra Tòa án.²²

3. Kết luận

Như vậy, tinh thần của “quyền được lãng quên” được quy định trong Nghị định số 13 thuần túy là quyền xóa dữ liệu, chứ không bao hàm quyền hủy tham chiếu giống như quy định của GDPR. Có thể thấy, Việt Nam ngày càng tiệm cận với quy định bảo vệ dữ liệu cá nhân nói chung và “quyền được lãng quên” nói riêng so với thế giới. Tuy nhiên, trong thời gian tới, các nhà làm luật cần xây dựng khung pháp lý về “quyền được lãng quên” thông qua việc tham khảo quy định của các quốc gia có bề dày kinh nghiệm. Bên cạnh đó, Bộ Công an cần nhanh chóng ban hành Hướng dẫn thi hành Nghị định số 13; Nhà nước cũng cần có các chính sách giáo dục, nâng cao ý thức của các bên khai thác lợi ích từ dữ liệu cá nhân, đặc biệt là lợi ích kinh tế. Có như vậy, việc ghi nhận mới có ý nghĩa và thực thi mới có hiệu quả./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2021), *Quyền được lãng quên và vấn đề bảo vệ dữ liệu cá nhân*, <https://tapchitoaan.vn/quyen-duoc-lang-quen-va-van-de-bao-ve-du-lieu-ca-nhan>, Tạp chí điện tử Tòa án nhân dân, ngày truy cập 10/02/2023.
2. Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2023), “Quy định một số quốc gia về quyền được lãng quên trên không gian mạng và kinh nghiệm cho Việt Nam”, Kỷ yếu Hội thảo *Pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân trong kỷ nguyên số: Những vấn đề lý luận và thực tiễn ở Việt Nam hiện nay*, Khoa Luật – Trường Đại học Mở Hà Nội.
3. Ngô Thị Minh Hương & Phạm Hải Chung, “Quyền được lãng quên” trong kỷ nguyên số: Thách thức của ứng dụng trí tuệ nhân tạo, Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội.
4. Trần Thị Hồng Hạnh (2022), “Quyền được lãng quên” trong toàn cầu hoá 4.0, <https://sti.vista.gov.vn/tw/Lists/TaiLieuKHCN/Attachments/344518/CVv520S22022097.pdf>, Pháp luật về quyền con người số 2 (23) - 2022, ngày truy cập 08/3/2023.
5. Nam Kiên (2022), *Pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân của một số nước và kinh nghiệm cho Việt Nam*, <https://phaply.net.vn/phap-luat-ve-bao-ve-du-lieu-ca-nhan-cua-mot-so-nuoc-va-kinh-nghiem-cho-viet-nam-a237913.html>, Tạp chí Điện tử, ngày truy cập 30/3/2023.
6. Nguyễn Hương Ly (2020), *Pháp luật hiện hành của Việt Nam về bảo vệ dữ liệu, thông tin cá nhân và quyền riêng tư*, Cục Quản lý mật mã dân sự và Kiểm định sản phẩm mật mã, <https://nacs.gov.vn/nguyen-cuu-trao-doi/-/view-content/214123/phap-luat-hien-hanh-cua-viet-nam-ve-bao-ve-du-lieu-thong-tin-ca-nhan-va-quyen-rieng-tu>, ngày truy cập 12/04/2023.
7. Bạch Thị Nhã Nam (2021), *Quyền được lãng quên và bảo vệ thông tin đời tư*, <https://plo.vn/quyen-duoc-lang-quen-va-bao-ve-thong-tin-doi-tu-post647363.html#:~:text=Quy%E1%BB%81n%20%C4%91%C6%B0%E1%BB%A3c%20l%C3%A3ng%20qu%C3%AAn%20%C4%91%E1%BA%A3m%20truy%20c%E1%BA%ADp%20th%C3%B4ng%20tin>, Báo điện tử Pháp Luật thành phố Hồ Chí Minh, ngày truy cập 09/02/2023.
8. Bạch Thị Nhã Nam (2021), *Xin hãy nhớ “quyền được lãng quên”*, <https://lsvn.vn/xin-hay-nho-quyen-duoc-lang-quen1625096919.html>, Tạp chí Điện tử Luật sư Việt Nam, ngày truy cập 22/02/2023.
9. Bạch Thị Nhã Nam (2021), *Quyền được lãng quên từ thực tiễn phán quyết trong phạm vi Liên minh châu Âu*, <https://lsvn.vn/quyen-duoc-lang-quen-tu-thuc-tien-phan-quyet-trong-pham-vi-lien-minh-chau-au1615432136.html>, Tạp chí Luật sư Việt Nam, ngày truy cập 20/5/2023.
10. Bạch Thị Nhã Nam (2022), *Hoàn thiện pháp luật về bảo vệ dữ liệu cá nhân*, <https://sti.vista.gov.vn/tw/Lists/TaiLieuKHCN/Attachments/335749/CVv213S052022050.pdf>, Nghiên cứu lập pháp số 05 (453) – tháng 3/2022, ngày truy cập 01/4/2023.
11. Nguyễn Thị Hồng Yến (2022), “Quyền được lãng quên” ở một số quốc gia và kiến nghị chính sách cho Việt Nam”, <http://www.lappphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=211426>, Tạp chí Nghiên cứu lập pháp, ngày truy cập 22/02/2023.

²² Huỳnh Thị Nam Hải & Huỳnh Thị Minh Hải (2023), *tlđđ*.